

Laanbeheer in relatie tot vleermuizen

Door: Damian van Katwijk

Inleiding

Laanbeheer is een belangrijk aspect van het beheer van landgoederen en parken. Het is een beheermaatregel die zorgt dat bomen langs een laan goed groeien en gezond blijven. Laanbomen hebben niet alleen een esthetische waarde, maar spelen ook een belangrijke rol in het ecologische systeem van een gebied. In dit artikel zal worden besproken hoe laanbeheer van invloed is op vleermuizen op landgoed Huys te Warmont en landgoed Mildenburg.

Laanbeheer en vleermuizen

Vleermuizen zijn nachtdieren die vooral leven van insecten. Ze spelen een belangrijke rol in het ecologische systeem door het beperken van insectenpopulaties. Een gewone dwergvleermuis, de meest algemene soort van Nederland, eet per nacht ongeveer 1000 insecten.

De oude bomen van landgoed Huys te Warmont en landgoed Mildenburg hebben verschillende functies voor vleermuizen. Waar de boomtoppen dienen als foerageergebied, dienen de boomholtes als verblijfplaats. De boomholtes kunnen het gehele jaar door gebruikt worden als verblijfplaats, zo kunnen de holtes als kraam-, paar- en winterverblijfplaats gebruikt worden. Naast holtes worden spleten, scheuren of loshangend schors gebruikt. Over het algemeen geldt, hoe ouder de boom hoe geschikter die is voor het huisvesten van vleermuizen. Laanbomen hebben vaker een hogere leeftijd dan de andere bomen in het bos. Dit komt omdat de bomen direct naast de laan niet werden gekapt voor houtproductie.

Laanbomen zijn echter niet altijd geschikt als leefgebied voor vleermuizen. Als bomen niet goed worden onderhouden, kunnen ze ziek worden of vroegtijdig afsterven. Hierdoor kunnen ze hun functie als leefgebied voor vleermuizen verliezen. Daarnaast kan slecht laanbeheer leiden tot vermindering van de biodiversiteit en verstoring van het ecosysteem.

Landgoed Huys te Warmont

Landgoed Huys te Warmont is een landgoed gelegen in de gemeente Teylingen, in de provincie Zuid-Holland. Het landgoed heeft een oppervlakte van ongeveer 100 hectare en bestaat uit bossen, waterpartijen en open velden. Het landgoed wordt sinds 1961 beheerd door Stichting het Zuid-Hollands Landschap, die tevens ook de eigenaar is. Het landgoed heeft een rijke geschiedenis en heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de regio. De eerste vleermuiswaarnemingen van Huys te Warmont dateren uit 1936, wat heeft geleid tot een compleet gevormd beeld van de vleermuispopulatie. Het landgoed behoort tot de meest vleermuisrijke landgoederen van het West-Nederland. In 2005 is op Huys te Warmont de grootste rosse vleermuis populatie vastgesteld.

De waarde van het landgoed voor vleermuizen wordt gecreëerd door de aanwezigheid van oude laanbomen, open structuren en waterstructuren. Laanbeheer van landgoed Huys te Warmont is van groot belang voor de aanwezige vleermuispopulatie. De oude laanbomen vormen op het landgoed de enige geschikte verblijfplaatsen. Er zijn verschillende soorten vleermuizen aanwezig waaronder de dwergvleermuis, de laatvlieger en de rosse vleermuis.

De oude laanbomen van Huys te Warmont vormen een belangrijk leefgebied voor grote aantallen vleermuizen. Een deel van deze oude laanbomen verkeert in de aftakelingsfase en vormt door het risico op omvallen en takafbraak een potentieel gevaar voor de recreant. De beheerder is dus genoodzaakt om deze bomen te beheren om de veiligheid van de recreant te kunnen waarborgen. Het gevolg van het beheer is dat mogelijk het leefgebied van vleermuizen wordt aangetast. De beheerder beheert met een passend evenwicht waarmee de ecologische- en cultuurhistorische waarde wordt behouden.

Het laanbeheer op landgoed Huys te Warmont is gericht op het behoud van gezonde laanbomen. Dit wordt bereikt door het regelmatig snoeien en kappen van bomen die niet meer gezond zijn. De bomen langs de lanen worden ook regelmatig gecontroleerd op ziekten en plagen. Hierdoor blijven

de bomen gezond en kunnen ze hun functie als leefgebied en voedselbron voor vleermuizen behouden.

Het beheer van de bomen langs de lanen wordt ook aangepast aan de specifieke behoeften van de verschillende soorten vleermuizen op het landgoed. Zo worden bijvoorbeeld bomen met losse basten en spleten in de stam bewust behouden om rosse vleermuizen een geschikt leefgebied te bieden. Door deze gerichte aanpak wordt het leefgebied van vleermuizen op landgoed Huys te Warmont optimaal behouden en verbeterd.

Het is belangrijk om te vermelden dat tijdens de werkzaamheden uiteraard rekening wordt gehouden met de aanwezigheid van vleermuizen. Dit houdt in dat voorafgaand aan werkzaamheden een vleermuiscontrole wordt uitgevoerd.

Landgoed Mildenburg

Dichterbij, op Voorne-Putten, ligt landgoed Mildenburg. Dit natuurgebied wordt ook beheerd door Stichting het Zuid-Hollands Landschap. Het landgoed heeft een oppervlakte van ongeveer 500 hectare en bestaat uit bossen, duinen en weilanden. Dit landgoed heeft een rijke geschiedenis en heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de regio. Het landgoed herbergt verschillende soorten vleermuizen, waaronder de gewone

Toekomstige vleermuisbomen. Foto: Damian van Katwijk

dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de watervleermuis. Deze soorten maken veelvuldig gebruik van de laanbomen als leefgebied en foerageergebied. Laanbeheer is van groot belang voor het behoud van het leefgebied van vleermuizen op landgoed Mildenburg. De bomen langs de lanen vormen namelijk belangrijke foerageergebieden en bieden beschutting voor vleermuizen. Het beheer van de bomen langs de lanen moet dan ook zorgvuldig worden uitgevoerd om verstoring van de vleermuizen te voorkomen.

Een belangrijk aspect van het laanbeheer op landgoed Mildenburg is het behoud van gezonde bomen langs de lanen. Het is belangrijk om regelmatig bomen te snoeien en te kappen die niet meer gezond zijn, om zo de veiligheid van bezoekers en vleermuizen te waarborgen. Daarnaast wordt er gekeken naar het herstellen van historische lanen, wat niet alleen de cultuurhistorische waarde van het landgoed verbetert, maar ook het leefgebied van vleermuizen vergroot.

Monitoring van vleermuizen

Het effect van laanbeheer op de populatie van vleermuizen wordt op beide landgoederen goed gemonitord. Dit wordt door zowel experts als vrijwilligers gedaan met behulp van batdetectors, batloggers of warmtebeeldcamera's. De batdetectors worden ingezet om de activiteit van vleermuizen langs de lanen te monitoren. Met behulp van deze apparaten kunnen geluiden van vleermuizen opgevangen en geanalyseerd worden. Hierdoor wordt inzicht verkregen in de soorten die aanwezig zijn en het aantal individuen.

Door deze monitoring kan er tijdig worden ingegrepen als blijkt dat de populatie van vleermuizen op het landgoed afneemt. Zo kan er bijvoorbeeld worden gekeken naar aanvullende maatregelen om het leefgebied van vleermuizen te verbeteren en te vergroten.

Het achterbakse bos

Door: Rob Bijlsma

Deze tekst is door Rob Bijlsma uitgesproken in zijn column voor het VARA programma Vroege Vogels op 22 februari 2015

De afgelopen eeuwen is ons landje ontgonnen en ruilverkaveld. En dat in het kwadraat. Vooruitziende geesten wisten nog wat snippers te vrijwaren van vernietiging. Op de allerarmste grond werd naaldbos aangeplant. Die snippers en dat bos zijn het leefgebied voor duizenden soorten die in de rest van het land niet meer aan de bak komen. Alle reden om daar voorzichtig mee om te gaan, zou je denken. Maar dan heb je buiten de huidige beheerder gerekend.

Die vindt namelijk dat die gebieden zijn volgelopen met de verkeerde natuur. In de woorden van Anton Dingeman, de stripheld van Pieter Geenen: ik wist niet dat een bos zo achterbaks kon zijn.

En dat zal het weten ook. De beheerders zijn een kruistocht tegen de bestaande natuur begonnen, daarin gesteund door scheepsladingen geld en een oeverloze brei van flutrapportjes. Een werkverschaffingsproject van megalomane omvang. Deze jongens pakken het grondig aan. Overal klinkt geronk en gezaag. Timberjacks, motorzagen, graafmachines, vrachtwagens, tractoren, kiepkarren, bulldozers, hakelaars, houtversnipperaars... Ja, elke dag een snipperdag, dat is het devies. Hoezo saai, die natuur. De beheerders slaan het tevreden gade. In hun jaarverslagen verschijnen vierkleurenfoto's waarop ze trots poseren naast een graafmachine die hun natuurgebied aan het herstellen is tot natuur zoals die hoort te zijn.

Deze heilige oorlog heeft echter ook schaduwkanten. Bijvoorbeeld: alles wat je vernielt ten faveure van een utopie, gaat ten koste van de bestaande werkelijkheid. De achteloosheid en minachting waarmee de huidige beheerder bestaande leefgebieden met de erbij behorende planten en dieren naar de knoppen helpt, is shockerend. Het

doel heiligt de middelen. Ze komen ermee weg omdat ze geen idee hebben van wát ze vernielen. Wetenschap is namelijk een vies woord in natuurbeschermingskringen. Van de 28.000 diersoorten in Nederland kent de gemiddelde beheerder er misschien 100 van naam, en van geen enkele de ecologie. Dus, als je een herfstvuurspin wilt redden, of een ... invullen naar gelang de waan van de dag, kun je zonder wroeging het leefgebied van mossen, varens, paddenstoelen, reptielen, you name it, om zeep helpen. Een Culturele Revolutie avant la lettre, met keurmerk van de overheid en begeleid door vierkleurenonzin en kretologie op kleuterniveau. Als het niet werkt, en dat doet het nooit want natuur kent geen doeltypen, verzin je toch gewoon wat anders. Of ga je opnieuw hakken en graven om die achterbakse natuur alsnog in het gareel te schoppen.

Voor roofvogels, een groepje dieren waar redelijk wat kennis van voorhanden is, ontpopt de ruilverkaveling van natuurgebieden zich als een drama bovenop andere problemen. De natuurboeren hebben de afgelopen jaren willens en wetens zoveel broedgebied van roofvogels opgeruimd en ongeschikt gemaakt, dat ze daarmee de activiteiten van traditionele roofvogelvervolgers ruim voorbij zijn gestoken. Waar de gifmengers en schieters nog geen deuk in een pakje boter konden maken, elke omgebrachte roofvogel werd immers vervangen door een andere, zijn natuurbeheerders veel effectiever in uitroeien. Ontneem roofvogels hun leefgebied, en ze gaan vanzelf de pijp uit zonder dat vervanging mogelijk is. De sterke afname van roofvogels in bossen, olopemd tot halveringen en meer, kan voor een deel op conto van terreinbeheerders worden geschreven. Het zijn de roofvogelvervolgers nieuwe stijl. Niet dat ze daar wakker van liggen. Aan hun horizon gloort immers een schitterende wereld, namelijk het beoogde doeltypen. Wat kan ons die paar roofvogels schelen, die vreten toch maar weidevogels op. Kortom, de beuk in het bos. Maar ook weer niet teveel beuk, want we hebben eigenlijk liever zomereik. En die boom daar moet een beetje meer naar links.

Wespendief, Foto: Peter Vermaas